

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Kateřina Rolná

3. ročník – prezenční studium

Česká filologie – Německá filologie

**MICHAEL STAVARIČ: MEZI RAKOUSKOU A ČESKOU
LITERATUROU
(ANALÝZA VYBRANÝCH DĚL MICHAELA STAVARIČE)**

Michael Stavarič: Between the Austrian and the Czech Literature
(Analysis of Selected Works by Michael Stavarič)

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radek Malý, Ph.D.

OLOMOUC 2020

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a řádně uvedla veškeré použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 20. 4. 2020

Kateřina Rolná

Děkuji doc. Mgr. Radkovi Malému, Ph.D., za ochotu, trpělivost a rady, které mi během psaní bakalářské práce poskytl. Velký dík patří také samotnému autorovi Michaelu Stavaričovi za jeho cenné připomínky.

Obsah

Úvod.....	6
1 Biografické pozadí Stavaričovy tvorby.....	7
1.1 Stavaričova ocenění	7
1.2 Bilingvnost Michaela Stavariče	8
2 Tvorba Michaela Stavariče pro dospělé.....	9
2.1 Mrtvorozená Eliška Frankensteinová.....	9
2.1.1 Synopse díla	10
2.1.2 Eliška Frankensteinová	11
2.1.3 Symbolika ohně.....	12
2.1.4 Odlišnosti českého překladu	12
2.2 Království stínů	13
2.2.1 Synopse díla	13
2.2.2 Kompozice díla	14
2.2.3 Uctívání masa.....	15
2.3 Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela.....	15
2.3.1 Synopse díla	15
2.3.2 Název díla.....	16
2.3.3 Symbolika ohně, spáleniště a popela	17
2.3.4 Motiv nadpřirozenosti	17
3 Tvorba Michaela Stavariče pro děti	18
3.1 Včelíkář aneb mravenci nemají o opylování vsutku ani ponětí!.....	19
3.1.1 Synopse díla	19
3.1.2 Stylistická stránka	19
3.1.3 Jazyková stránka	20
3.2 Děvčátko s kosou	21
3.2.1 Synopse díla	21
3.2.2 Jazyková stránka	22
4 Stavaričova překladatelská činnost	24
4.1 Stavarič jako autopřekladatel	24
4.2 Europeana.....	25
4.2.1 Patrik Ouředník	26
4.2.2 Synopse díla	26
4.2.3 Stavaričův překlad.....	27
5 Překlady Stavaričovy tvorby	29

5.1	Tereza Semotamová	29
5.2	Radka Denemarková	30
5.2.1	Mrtvorozená Eliška Frankensteinová.....	30
5.2.2	Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela.....	32
5.2.3	Michaela Škultéty.....	33
6	Recepce	35
6.1	Recepce Stavaričova literárního díla v německojazyčném prostředí.....	35
6.1.1	Stillborn (Mrtvorozená Eliška Frankensteinová).....	35
6.1.2	Königreich der Schatten (Království stínů).....	36
6.1.3	Brenntage (Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela).....	37
6.1.4	Die kleine Sensenfrau (Děvčátko s kosou)	38
6.2	Recepce Stavaričova literárního díla v českém prostředí	38
6.2.1	Mrtvorozená Eliška Frankensteinová.....	38
6.2.2	Království stínů	40
6.2.3	Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela.....	40
6.2.4	Děvčátko s kosou	41
	Závěr	42
	Anotace	45
	Resumé.....	46
	Seznam použitých zdrojů	47

Úvod

V této bakalářské práci představím a zanalyzuji vybraná díla současného bilingvního spisovatele Michaela Stavariče. Mimo jiné se budu věnovat také překladatelkám Stavaričových děl a srovnáním českých překladů s německým originálem. Jaká byla recepce překladu v českém kulturním prostředí a jaká naopak v prostředí německojazyčném? Jak autorův bilingvismus ovlivňuje jeho díla? Čím se liší české překlady Stavaričových děl od německých originálů? Jakým stylem Stavarič překládal? Těmito otázkami se budu zabývat v jednotlivých částech práce.

Michael Stavarič je autor několika románů, básnických sbírek, ale také literatury pro děti. Píše jednak německá díla, ale také překládá česky psané knihy do němčiny. V březnu tohoto roku Stavarič vydal dlouho očekávaný román *Fremdes Licht*. Mezi nejznámější překladatelky Stavaričových děl, které zmíním ve své bakalářské práci, se řadí Radka Denemarková, Tereza Semotamová či překladatelka beletrie pro děti a mládež Michaela Škultéty. Michael Stavarič se však také řadí mezi překladatele. Věnuje se překládání děl Petry Hůlové, Patrika Ouředníka či Jiřího Gruši.

Cílem práce je analýza vybraných Stavaričových děl a recepce jeho literární tvorby. Rozhodla jsem se zanalyzovat díla, která jsou dostupná také v českém překladu, aby bylo možné srovnat německý originál s českým překladem. Věnovat se budu především Stavaričovým románům *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, *Království stínů* a *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela*. Z literatury pro děti a mládež budou analyzována díla *Včelikář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani ponětí!* a *Děvčátko s kosou*. Dále bude část mé práce věnována Stavaričově překladatelské činnosti, především překladu Ouředníkova díla *Europeana*, a budu se zabývat také tím, zda jeho dětské knihy opravdu patří do sekce tvorby pro děti.

1 Biografické pozadí Stavaričovy tvorby

Michael Stavarič je rakouský spisovatel českého původu. Narodil se dne 7. ledna 1972 v Brně, kde žil se svými rodiči až do roku 1979. Právě v tomto roce emigrovali z tehdejšího Československa a po krátkém pobytu v uprchlickém táboře ve vídeňském Traiskirchenu se usídlili v rakouském Laa an der Thaya.

Stavarič navštěvoval *Vídeňskou univerzitu*, kde vystudoval bohemistiku a publicistiku. Se svou kariérou publicisty a spisovatele začal záhy po ukončení studia. Psal recenze pro rakouský deník *Die Presse* či vídeňský magazín *Falter*. Michael Stavarič kromě jiného pracoval také jako překladatel, novinář a sekretář bývalého velvyslance v Rakousku Jiřího Gruši.

V současné době je Stavarič spisovatel na volné noze. Každoročně se účastní několika knižních veletrhů a literárních festivalů. Mezi ty nejznámější patří například *Wortspiele* ve Vídni. Do České republiky se Stavarič stále rád vrací, čímž vnáší do povědomí čtenářů nové informace o literatuře bilingvních autorů, a především seznamuje čtenáře se svou literární tvorbou. Dokladem toho je pravidelná návštěva *Měsíce autorského čtení* v Brně.

Důležitou součástí Stavaričovy práce je editorská činnost. Upravil, uspořádal a připravil text *Neue Literatur aus Tschechien*.

Michael Stavarič je stále činným autorem. V poslední době se zabýval přípravou nového románu *Fremdes Licht*, kterého se čtenáři dočkali v březnu tohoto roku.

1.1 Stavaričova ocenění

Za svá díla byl Michael Stavarič již několikrát oceněn. Mezi významná ocenění patří *Cena publika literárního festivalu Wortspiele* v roce 2006. Tohoto festivalu se pravidelně zúčastňuje. Stavarič získal dvakrát *Rakouskou státní cenu za literaturu pro děti a mládež*, v letech 2007 za dětskou knížku *Gaggalagu* a 2009 za dílo *Biebu*. *Cena Adelberta von Chamisso* byla Michaelu Stavaričovi udělena za romány *Terminifera* (2008) a *Brenntage* (2012). Oceněním německého básníka a botanika Adelberta von Chamisso jsou vyznamenáváni spisovatelé, jejichž mateřským jazykem není němčina a jejichž kulturní pozadí není německé, ale kteří přesto výrazně přispívají k německy psané literatuře.

1.2 Bilingvnost Michaela Stavariče

Stavaričův vyhraněný způsob psaní i celkově celou literární tvorbu bezesporu ovlivnila jeho jazyková dovednost.

Bilingvismus je pojem, který se nepochybně pojí s Michaellem Stavaričem. Jde o schopnost přirozeně komunikovat v obou jazycích, v případě autora v jazyce českém a německém, a pohybovat se v obou kulturách.

Michael Stavarič sám sebe považuje za česko-rakouského spisovatele a je si vědom svých jazykových kvalit. Česky se autor dorozumívá se svou rodinou. Češtinu tedy považuje za jazyk mluvený, naopak němčinu za jazyk psaný a zároveň jazyk studijní při studiu na gymnáziu v dolnorakouském městečku Laa an der Thaya a později na obchodní akademii.

Stavarič o svém bilingvistu hovoří v rozhovoru s Renatou Cornejo: „Věřím, že mé jméno razí pojem dvojjazyčnost. Na jedné straně je to možnost přepínat v hlavě dva jazyky, obecně cit pro jazyk, a na straně druhé přetváření – z češtiny do němčiny a opačně. [...] Člověk se podstatně více zabývá lexikálně-sémantickou rovinou obou nebo jednoho jazyka, ve kterém poté pracuje a píše než jako rodilý mluvčí, který vždy psal pouze německy.“¹

Stavaričův vztah k češtině popisuje v doslovu románu *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela* překladatelka Radka Denemarková: „Pod kůží jeho němčiny duní rytmus češtiny [...] Stavaričova němčina tančí v českém rytmu, slyším ji, to je onen dech, který se mu nedostává. Autor má češtinu v podvědomí, ale už jí nevěří. Lapá po českém dechu, ale jeho jazyk už dýchá německy.“²

---

¹ „Ich glaube, dass mich die Zweisprachigkeit sehr stark geprägt hat. Einerseits ist es die Möglichkeit, zwischen zwei sprachen im Kopf „herumzuschalten“, also die Sensibilisierung für die Sprachen im Allgemeinen, und andererseits die Transformation – vom Tschechischen ins Deutsche und umgekehrt. [...] Man beschäftigt sich wesentlich mehr auf einer lexikalisch-syntaktischen Ebene mit beiden Sprachen oder mit einer Sprache, in der man dann arbeitet und schreibt, als ein Muttersprachler, der nur deutsch schon immer geschrieben hat.“
CORNEJO, Renata. *Heimat im Wort. Zum Sprachwechsel der deutsch schreibenden tschechischen Autorinnen und Autoren nach 1968*. Wien, 2010, s. 529.

² STAVARIČ, Michael. *Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela*. Zlín: Archa, 2016, s. 177.

2 Tvorba Michaela Stavariče pro dospělé

Stavaričovu literární tvorbu tvoří romány, povídky, eseje, knížky pro děti, ale také básnické sbírky *Flügellos* (2000) a *Tagwerk. Landnahme. Ungelenk.* (2002). Stavarič v rozhovoru s Renatou Cornejo mluví o básních, které napsal v češtině: „Mezi čtrnáctým a devatenáctým rokem mého života jsem psal básně také česky, velmi skromně, ale pravidelně. Považoval jsem za velmi zábavné se tím zabývat, ale měl jsem vždy pocit, že básně moc dobře literárně nevypadají. [...] Literárně myslím německy, používám německé jazykové prostředky a předkládám výraznou kresbu písma, což by byla má výhoda, jelikož v těchto oblastech čeští autoři pracují zcela jinak.“³

Autor se vyznačuje především experimentální tvorbou. Mezi jeho nejznámější romány patří volná románová trilogie *Stillborn* (2006), *Terminifera* (2007) a *Magma* (2008), dále pak *Böse Spiele* (2009), *Brenntage* (2011), *Königreich der Schatten* (2013), *Gotland* (2017) či nejnovější román *Fremdes Licht* (2020).

2.1 Mrtvorozená Eliška Frankensteinová

Mrtvorozená Eliška Frankensteinová je existenciální detektivní román, který vyšel německy pod názvem *Stillborn* v roce 2006 v nakladatelství *Residenz Verlag*, česky pak o tři roky později v nakladatelství *Labyrinth*. Překladatelkou románu je spisovatelka Radka Denemarková. O žánru tohoto díla se vedou dlouholeté diskuze. Sám autor se k dané problematice vyjádřil: „Usiloval jsem o to, aby ho bylo možné číst jako román, báseň, detektivku, „detektivní parodii“ nebo psychogram.“⁴

Román *Stillborn* byl v roce 2008 vydán nakladatelstvím *Residenz Verlag* také jako audiokniha. O dva roky později se čtenáři dočkali druhého knižního vydání díla *Stillborn* v německém nakladatelství *dtv-Taschenbücher* v Mnichově.

---

³ „Zwischen meinem vierzehnten und neunzehnten Lebensjahr habe ich auch tschechische Gedichte geschrieben, sehr spärlich, aber doch regelmäßig. Ich fand das ganz amüsant, mich damit zu beschäftigen, aber hatte immer das Gefühl, dass sie literarisch gesehen nämlich schlecht sind. [...] Ich denke literarisch auf Deutsch, verwende deutsche Sprachbilder und bringe den deutschen Duktus ein, was mein Vorteil wäre, da tschechische Autoren ganz anders arbeiten.“
CORNEJO, Renata. *Heimat im Wort. Zum Sprachwechsel der deutsch schreibenden tschechischen Autorinnen und Autoren nach 1968*. Wien, 2010, s. 530.

⁴ STAVARIČ, Michael. *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*. Praha: Labyrinth, 2010, s. 7.

Stavarič v románu poukazuje na problematiku mezilidských vztahů a výchovy dítěte, čímž se dotýká problémů současného světa. Cornejo považuje za hlavní téma románu otázku identity. Podle Kováře je hlavním motivem Stavaričova díla „společnost v globálním kontextu, realitní kancelář, rychlost, peníze, a tak dál, na druhé straně pak vztah dcera-matka.“⁵

2.1.1 Synopse díla

Hlavní hrdinkou románu je Eliška Frankensteinová, mladá realitní makléřka. Její největší zálibou je prodávat byty. Vše se zdá poněkud stereotypní do té doby než ve městě, ve kterém Eliška pracuje, začne někdo podpalovat byty. V tu chvíli se v románu objevují nejen kriminální prvky, ale díky vyšetřovateli Jiřímu také motiv lásky a stejně jako v románu *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela* symbolika ohně.

Próza je vnitřním monologem ústřední postavy Elišky, která si vede pečlivý záznam svého života. Kniha je psána spisovným jazykem. Román se odehrává v současnosti. Děj je psán chronologicky, ale čtenář se zde může setkat také s prvky retrospektivními v pasážích, ve kterých Eliška vzpomíná na své dětství. Především tehdy, kdy popisuje své mládí, se objevuje nejdůležitější téma tohoto díla, a sice vztah mezi matkou a dcerou, tedy mezi Markétou a Eliškou Frankensteinovými. „Spojení dcera-matka pro mě bylo zajímavější než všechny jiné kombinace jako dcera-otec, syn-otec a tak dále. Navíc vztahy mezi otcem a synem byly v literatuře zpracovány už mnohokrát, zatímco pohled na vzájemné soužití matky a dcery není tak běžný a nejčastěji bývá podáván ženami.“⁶

Klíčové slovo, které je typické pro celý Stavaričův román, je rytmus. Není náhoda, že jedna věta v románu striktně navazuje na druhou a zároveň k ní váže určitou myšlenku, kterou nelze přerušit. Román není členěn na kapitoly, pouze na odstavce. Tato kompozice na čtenáře působí uceleným dojmem. „V *Království stínů* to možná není tak výrazné, ale ve *Stillborn* jedna věta souvisí s druhou, je

---

⁵ KOVÁŘ, Václav. *Michael Stavarič: „Kniha musí být odlitá z jednoho kusu“* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/aktualni/rozhovory/michael-stavaric-kniha-musi-byt-odlita-z-jednoho-kusu_8020.html#.XdLrpPZFwSU

⁶ NEŠPOROVÁ, Jitka. *Michael Stavarič* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Spisovatel/1782/michael-stavaric>

v tom určitá ústřední kompozice. Text vypadá, jako by byl napsán během jednoho dne.“⁷

Václav Kovář v recenzi, která nese název *Michael Stavarič: Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* oceňuje tempo celého románu a Stavaričův smysl pro detail, díky kterému se čtenář dozvídá všechny podrobnosti Eliščina života.

2.1.2 Eliška Frankensteinová

Eliška Frankensteinová, v německém originále Elisa Frankensteinová, je hlavní hrdinkou a zároveň vypravěčkou celého příběhu. Jedná se o rozporuplnou osobnost, která ve čtenáři vzbuzuje díky nejasnostem z dětství zvědavost. Mezi Eliščiny hlavní vlastnosti patří hrdost, inteligence, pracovitost a neohleduplnost k okolnímu světu. Sama o sobě mluví Eliška jako o mrtvorozeném plodu, který přestal dýchat již na samém počátku života a nejlépe se cítí pouze v prázdných bytech, které symbolizují prázdnotu jejího života: „Jsem mrtvorozené dítě, byla jsem mrtvá, když jsem přišla na svět, smrt byla počátkem, prvním ze všech počátků.“⁸

O hlavní protagonistce se čtenář v průběhu děje dozvídá, že trpí tzv. depersonalizačním syndromem. Kvůli této diagnóze pravidelně navštěvuje psychiatra, kterého v díle barvitě líčí. Na konci románu se čtenář dozvídá, že psychiatr je pouze postava imaginativní, kterou Eliška využívá ke svěřování svých problémů z jejího stereotypního života.

O Elišce Frankensteinové píše Václav Kovář ve své recenzi pro web *literární.cz – Světová literatura živě*: „Eliška vypráví svůj příběh bez pauz a nádechů, Eliška nedýchá, Eliška se totiž nenarodila. To je jediná opravdová vina, kterou vnímá, od ní se odvíjí veškeré její pohnutky, problémy i sny. Eliška sní často a ráda.“⁹

O jejím dětství si může čtenář ledacos sám domýšlet, jelikož je vyřčeno pouze pár základních informací. Záhadou zůstává smrt pěti malých děvčátek. Jejich těla byla nalezena v lese 15. března 1977. S objasněním případu hrdince

---

⁷ DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34931/stavaric-michael>

⁸ STAVARIČ, Michael. *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*. Praha: Labyrint, 2010, s. 32.

⁹ KOVÁŘ, Václav. *Michael Stavarič: Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/michael-stavaric-mrtvorozena-eliska-frankensteinova_8011.html#.XdKdB_ZFwSU

pomáhá vyšetřovatel Jiří, což je jeden z dalších problémů, který realitní makléřku a vyšetřovatele spojuje. Ta k němu však v průběhu románu není schopna pocítit emoce a nedokáže s ním navázat milenecký vztah.

Příjmení vysvětluje sama hlavní hrdinka. Přirovnává se k sestře monstra ohyzdné podoby s nadlidskou silou: „Jsem mrtvá, mrtvá, mrtvá, mrtvá, mrtvá jako Frankenstein, taky tak ošklivá. [...] Jsem jeho sestra, cítím se, jako by mé paže a nohy skutečně nepatřily mi. [...] Moje ruce jsou studené jako ty Frankensteinovy.“¹⁰

2.1.3 Symbolika ohně

Nejen v románu *Brenntage*, kde je již z názvu patrná symbolika ohně, ale i zde se s ní čtenář setkává. Eliška má již od dětství zálibu v ohni, sopkách a plamenech. Oheň je součástí jejího každodenního života: „Většina lidí má strach zapálit svíčky a jít si lehnout, ale já ne, já z principu ne, naopak spím mnohem lépe, vím, že existuje naděje. Naděje, že už se neprobudím.“¹¹

Eliška jako realitní makléřka prodává byty, které záhy vyhoří. V románu je viníkem nepřímo označen její šéf, avšak případ není objasněn. Čtenář si tak může jen domýšlet, zda žhářkou není oheň milující Eliška.

Cornejo říká, že oheň a plameny jsou „[...] metaforami odepřené lásky, touhy po srdečnosti, lásky a náklonnosti, po přijetí.“¹²

2.1.4 Odlišnosti českého překladu

Děj překladu *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* se ve srovnání s německy psaným originálem *Stillborn* odehrává s autorovým svolením v Praze. Dějiště příběhu *Stillborn* zasadil sám autor do Vídně. Stavarič tento rozdíl považuje za experiment.

---

¹⁰ „Ich bin tot, tot, tot, tot wie Frankenstein, auch so hässlich. [...] ich bin seine Schwester, es fühlt sich jedenfalls danach, meine Arme, Beine, als gehörten sie mir nicht wirklich, Leihware. [...] meine Hände sind kalt, wie die von Frankenstein.“

STAVARIČ, Michael. *Stillborn*. St. Pölten: Residenz-Verlag, 2006, s. 54.

¹¹ STAVARIČ, Michael. *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*. Praha: Labyrinth, 2010, s. 95.

¹² [...] Metaphern für den Liebesentzug, für den Sehnsucht nach Wärme, Liebe und Zuneigung, nach Akzeptanz.

CORNEJO, Renata. *Heimat im Wort. Zum Sprachwechsel der deutsch schreibenden tschechischen Autorinnen und Autoren nach 1968*. Wien, 2010, s. 285.

Německý originál má ještě jednu zásadní odlišnost. Čtenář díla *Stillborn* se jméno hlavní postavy dozvídá zhruba v polovině celého příběhu, kdežto čtenář českého překladu *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* jméno hrdinky zná již na samém počátku.

2.2 Království stínů

Království stínů je román Michaela Stavariče vydaný v originále pod názvem *Königreich der Schatten* v roce 2013. Do češtiny jej přeložila Tereza Semotamová a byl vydán roku 2015 v nakladatelství *Archa*. Dílo ilustrovala výtvarnice a módní návrhářka Mari Otberg. Tématem knihy je volba povolání v těžkém období puberty, ale také uctívání masa či osudová setkání.

2.2.1 Synopse díla

Ústředními postavami příběhu jsou Rozi Schmiegová a Američan Danny Loket. Rozi a Dannyho spojuje společná minulost, jejich dědečkové proti sobě bojovali ve druhé světové válce.

Roziným snem je stát se řeznicí, stejně jako býval její dědeček, proto odjíždí z Vídně do Lipska, kde je ubytovaná v hotelu Karamamba. Zde najde osudový plakát, který jí pomůže rozhodnout se ve volbě povolání. Nápis vyzývá všechny zájemce, aby se zúčastnili řeznického veletrhu. V této části knihy čtenář může spatřit alegorii. Řeznický veletrh se totiž koná na stejném místě jako každoroční *Lipský knižní veletrh*.

Vypravěčem druhé části díla je mladý Američan Danny Loket, který ovšem není tak ambiciózní a cílevědomý jako Rozi. Danny podnikne cestu do Evropy s cílem zjistit cokoli o své minulosti. Cestou ho pronásleduje Obersturmbannführerin se sekáčkem v ruce. Zde se projevuje Stavaričova fantazie. Pražáková mluví o „[...] umístění postav do krajně bizarního světa, líčeného s kafkovskou nezúčastněností a samozřejmostí.“¹³

Osud hraje v díle velmi důležitou roli. Náhodné setkání obou dědečků ve druhé světové válce se prolíná v budoucnu s náhodným setkáním jejich vnoučat Rozi a Dannyho.

---

¹³ DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael: Království stínů* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35023/stavaric-michael-kralovstvi-stinu>

Stavarič do románu zasadil absurdní věci jako vystavění aquaparku v areálu jaderné elektrárny, Dannyho setkání s dětmi nakaženými xenofobií dospělých, Stalinův plán křížit lidi a opice či úplné vyhynutí ptáků. Prokazuje tím svou náklonnost k experimentální tvorbě.

Kladnou stránkou díla je jazyk. Děj již není vyprávěn takovým tempem jako román *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, jedná se spíše o volnější způsob vyprávění. Stavarič zde využil smysl pro detail, kterého si čtenář může všimnout hned v úvodu díla, kde jsou uvedeny dva seznamy. Rozi v něm zmiňuje vzpomínku na svou matku a krásné dětství, Danny naopak dědečkův seznam válečných věcí na půdě.

Hlavní paralelou celé knihy je autorův český původ s původem hlavních hrdinů knihy. Není náhoda, že dědeček Dannyho Loketa pocházel z Havlíčkova Brodu, stejně i tak byla s tímto městem spojena Stavaričova prababička. Stavarič o této paralele mluví v rozhovoru s Janou Dušek Pražákovou: „V *Království stínů* se k reálným faktům vztahují leda v drobných detailech, ale jde v nich právě o české reálie, vzpomínky z dětství třeba na statek, který měla moje prababička v Simtanech poblíž Havlíčkova Brodu. [...]“¹⁴

2.2.2 Kompozice díla

Za zmínku stojí kompozice celého díla, které se skládá ze dvou prologů, hlavní části a dvou epilogů, ve kterých se Stavarič věnuje dopisům vojáků, kteří z fronty psali své rodině. Dopisy padlých vojáků nikdy nebyly jejich rodině a známým doručeny.

„Helmut Kind, 12. 4. 1945

Moje milá mámo!

Konečně po více než dvou měsících mi došla pošta od Tebe. Nejspíš si dokážeš představit, jakou jsem měl radost, že je doma všechno v pořádku a Ty jsi stále naživu. Během dvou měsíců se toho mohlo tolik stát. Nepřeji si nic jiného, než abychom se my 3 zase v pořádku sešli v našem bytě. [...]“¹⁵

---

¹⁴ DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34931/stavaric-michael>

¹⁵ STAVARIČ, Michael. *Království stínů*. Zlín: Archa, 2015, s. 203.

2.2.3 Uctívání masa

Stavarič tímto dílem z velké části vyzývá čtenáře k přehodnocení svých stravovacích návyků a skrz minulost dědečků hlavních hrdinů říká, že „[...] masové zabíjení na jatkách nebo na frontě vyjde nastejno.“¹⁶

O fenoménu uctívání masa a stravovacích návycích vede dialog s Janou Dušek Pražákovou: „Připadá mi docela vzrušující, když srovnám stravovací návyky Čechů a Němců nebo Rakušanů [...] Obracím se románem obecně na společnost, která je zvyklá obstarávat si zejména co nejlevnější maso. [...] Chci, aby se čtenář zamýšlel nad tím, jestli nemá na svém stravování co vylepšovat, případně jíst masa méně nebo alespoň být ochotný utratit peníze za kvalitní maso.“¹⁷

2.3 Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela

Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela přeložila z německého originálu *Brenntage* Radka Denemarková. Román byl v německém prostředí vydán v roce 2011, v českém prostředí vyšel o pět let později v nakladatelství *Archa*. Celkově se jedná o třetí autorovu prózu, která byla přeložena do jeho mateřského jazyka. Stavarič za toto dílo obdržel v roce 2012 prestižní *Cenu Adalberta von Chamisso*, kterou jsou každoročně oceňováni německy píšící autoři neněmeckého původu, kteří svým dílem přispívají k obohacení německé literatury. Na obálce románu je uvedeno vyjádření poroty, která rozhodla o udělení literární ceny *Wartholz* Michaelu Stavaričovi za dílo *Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela* v roce 2009: „Výtečně napsaný román, který se jen zdánlivě odehrává mimo čas a prostor, do kterého čtenář padá jako do propasti. Stavarič vystavěl příběh chlapeckého dospívání brilantně, s vypravěčskou jistotou.“¹⁸

2.3.1 Synopse díla

Román, o kterém sám autor říká, že „je to příběh dětství, který by se klidně mohl odehrávat kdesi v zapomenuté české vesnici. Příběh o vztahu strýce a jeho

¹⁶ DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael: Království stínů* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35023/stavaric-michael-kralovstvi-stinu>

¹⁷ DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34931/stavaric-michael>

¹⁸ STAVARIČ, Michael. *Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela*. Zlín: Archa, 2016.

synovce, ale také příběh o zaniklé krajině. Převažující idyla se postupně mění v úzkostný svět, kterému se člověk musí postavit, ale který mu také dává najevo, že člověk nikdy neměl šanci.“¹⁹

Celý děj je vyprávěn ich-formou. Hlavním hrdinou a zároveň vypravěčem příběhu je chlapec beze jména, který žije po smrti své matky se strýcem a tetou v osadě jedné nejmenované vesnice. O otci chlapce se čtenář po celou dobu nic nedozví. Velkým zásahem do života mladíka se stává smrt tety, po které se prázdno v duši malého kluka ještě více prohloubilo. O chlapci, jakožto vypravěči příběhu, hovoří Marie Voslářová ve své recenzi jako o vypravěči, který „je na první pohled autentický, na druhý však nevěrohodný, podléhající bludům a sebeklamu, anebo jen přesvědčivě bájící.“²⁰

Součástí života vyrůstajícího chlapce se stávají pravidelné dopisy jeho matky, která před smrtí pověřila svého bratra doručováním dopisů jejímu jedinému synovi. Mladík na matku často vzpomíná a přemýšlí nad tím, jaké bude setkání s ní v budoucím životě: „Na máminy dopisy vzpomínám často a s bolestí v srdci, četl jsem je pořád dokola a zoufale jsem se pokoušel rozluštit, co mi uniká a co se ztrácí mezi řádky.“²¹

Za zmínku stojí také formální ztvárnění díla. Čtenáře na první pohled zaujme autorova skvělá práce s kurzivou a závorkami, která prostupuje celým dílem. Silnou stránkou románu je jazyk. Stavarič využívá fráze, rčení, idiomy a vše propojuje se zvukovou stránkou díla. Celý román je retrospektivním vyprávěním mladíka, který se vrací do období svého dětství. Důraz, stejně jako v románu *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, je kladen na rytmus celého vyprávění. Autor dílo uvozuje citáty skladby *Free Bird* a *Old Fashioned Morphine*.

2.3.2 Název díla

Vysvětlení názvu tohoto díla je prosté. Jedná se o překlad *Brenntage* v původním názvu románu. Pod pojmem *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela*

---

¹⁹ NEŠPOROVÁ, Jitka. *Stavarič, Michael*. [online]. 24. 11. 2010 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/27429/stavarič-michael>

²⁰ VOŠLÁŘOVÁ, Marie. *Stavarič, Michael: Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela* [online]. 15. 5. 2017 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/38209/stavarič-michael-dny-ohnu-dny-spalenist-dny-popela>

²¹ STAVARIČ, Michael. *Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela*. Zlín: Archa, 2016, s. 111.

si obyvatelé osady představovali období pálení všech přebytečných věcí. Osadníci však nepálí jen nepotřebné věci, nýbrž také svou dosavadní minulost: „Později se dokonce mluvilo o obyčeji, tradici a zvyku; od té doby se každý první podzimní den konaly *Dny ohňů, spáleníšť a popela*, celé sídliště bylo už od časného rána na nohou, a když slunce zapadalo, naše minulost (věci k nepotřebě) zmizela v plamenech.“²²

Název je však přeložen zcela odlišně. Každý čtenář si povšimne, že na obálce románu je *Brenntage* přeloženo jako *Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela*. V průběhu příběhu se o díle mluví názvem *Dny ohňů, spáleníšť a popela*.

2.3.3 Symbolika ohně, spáleníště a popela

Každé slovo v názvu díla má určitou symboliku. Symbolika ohně (das Feuer) se objevuje v celém díle, a nakonec se stane pro obyvatele osady osudnou. Vesnici během *Dnů ohňů, spáleníšť a popela* podpálí a všechny své příbytky srovnají se zemí. V románu je však na oheň nahlíženo jako na něco pozitivního, co člověka očistí od všeho zlého. Také slovu spáleníště (die Brandstelle) přiřadila Denemarková zvláštní význam. Má představovat vyhaslou společnost, místo, kde je lidská solidarita zcela ztracená: „Stav vyhoření zažívá čtenář nejen u jednotlivců, ale u celé společnosti. Sídlíšní osada je vzorkem lidské společnosti. Společnost vyhořela.“²³ Poslední slovo názvu, popel (die Asche), symbolizuje morální očistění. Jako biblický symbol měl popel znázorňovat smutek, méněcennost a byl spojován především se smrtí.

2.3.4 Motiv nadpřirozenosti

V díle se často objevují také motivy nadpřirozených bytostí. Jedná se především o příběhy, které vyprávěl strýc malému chlapci. V těch se mnohdy vyskytují nadpřirozené postavy jako součást jeho minulosti. Čtenář se tak setká s příšerami ukrývajícími se v lese, duchy v korunách stromů nebo drakem: „[...] vyslal šestnáct odvážných mladých mužů, aby zabili draka, který se jmenoval Tarasque, ale polovina nešťastníků uhořela v plamenech dračího dechu, zbylá polovina uprchla a nikdo už je nikdy neviděl.“²⁴

---

²² STAVARIČ, Michael. *Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela*. Zlín: Archa, 2016, s. 111.

²³ Tamtéž, s. 176.

²⁴ Tamtéž, s. 92.

3 Tvorba Michaela Stavariče pro děti

Stavarič je také autorem literatury pro děti. Mezi jeho díla určená malým čtenářům patří *Gaggalagu* (2006), *BieBu* (2008), *Die kleine Sensesfrau* (2010), *Mathilda will zu den Sternen* (2015), *Milli Hasenfuß* (2016) a *Als der Elsternkönig sein Weiß verlor* (2017). Tvorba pro děti je bezesporu významnou součástí Stavaričovy spisovatelské kariéry. Autor za ni obdržel několik významných ocenění.

Nejdůležitější myšlenka v německém originále *Gaggalagu* je podle Renaty Cornejo ta, „[...] že zvířata mluví v různých zemích různými jazyky. [...]“²⁵

Včelíkář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani ponětí! a *Děvčátko s kosou* jsou dvě dosud jediná vydaná díla pro děti, která jsou přeložená do češtiny. Mnohdy však není jasné, zda tato díla opravdu patří do sekce knih pro děti. Jak naznačil Vojtěch Matocha ve své recenzi pro web *iLiteratura.cz*, kniha *Děvčátko s kosou* patří do sekce „dětská kniha pro dospělé.“²⁶

Překladatelka Tereza Semotamová v článku *Milovník smrti Michael Stavarič – nové básně* říká, že „literární kritici i čtenářská obec jej buď milují anebo si s ním neví rady. Je totiž těžké jej zařadit do nějaké škatulky.“²⁷ Z článku vyplývá, že čtenáři uvažují o Stavaričově tvorbě velice rozporuplně a mnohdy neví, jaký žánr dané dílo představuje a pro koho je primárně určeno.

Cornejo mluví o dvou základních konceptech Stavaričovy dětské tvorby: „První je jeho záměr psát také pro dospělé, aby knihy mohli číst společně s dětmi. [...] Druhým pravidlem Stavaričovy tvorby je možnost číst jeho díla v každém věku. Tím se mohou objevovat nové významy díla, souvislosti, slovní obraty a slovní hříčky, které si čtenáři domýšlejí.“²⁸

---

²⁵ „[...] dass die Tiere in verschiedenen Ländern verschiedene Sprachen sprechen [...].“

CORNEJO, Renata. Lust am Spiel mit der (Fremd)Sprache. Ausgewählte Texte von Michael Stavarič, Pavel Kohout und Jan Faktor. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009, roč. 14, čís. 1-2, s. 105-122 [cit. 2019-10-27], s. 109.

²⁶ MATOCHA, Vojtěch. *Stavarič, Michael; Schwab, Dorothee. Děvčátko s kosou* [online]. 28. 5. 2015 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34825/stavari-michael-schwab-dorothee-devcatko-s-kosou>

²⁷ SEMOTAMOVÁ, Tereza. *Milovník smrti Michael Stavarič – nové básně* [online]. 30. 6. 2017 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://semotamova.blog.respekt.cz/milovnik-smrti-michael-stavari-jeho-nove-basne/>

²⁸ „Erstens ist seine Intention, auch für Erwachsene zu schreiben, damit das Buch von Kindern und Erwachsenen gemeinsam gelesen werden kann [...] Zweitens soll das Buch im verschiedenen Alter immer neu und anders funktionieren und anders gelesen werden können, d.h. entsprechend

3.1 Včelikář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani ponětí!

Včelikář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani ponětí! je kniha vydaná roku 2009 v nakladatelství *Mladá fronta*. Do češtiny ji z německého originálu *BieBu* přeložili studenti překladatelského semináře *Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze* pod vedením Tomáše Dimtera.

3.1.1 Synopse díla

Dílo je určeno nejmenším čtenářům. Děti předškolního věku se tak mohou dozvědět odpovědi na své zvědavé otázky týkající se života včel.

Děj začíná ve chvíli, kdy se příroda probouzí, začíná jaro a všechny včely v zahradě se rozstonají. Autor pokládá dětem otázku, zda všechna zvířata dokážou opylovat rostliny, aby každoročně měly plody a nikdo nestrádal hladu. Nelehký úkol se snaží vyřešit šnek, tasmánský čert, mravenci, žabák a brouček Zlatohlávek. Nikdo z nich si však neví rady. Na scénu tak přichází čmelák Vincek, kterému se podaří zdánlivě nesnadnou situaci vyřešit.

Cílem Stavaričova díla je informovat malé čtenáře o životě nejen včel, ale obecně hmyzu, který se vyskytuje po celém světě.

3.1.2 Stylistická stránka

Dílo je tvořeno formou encyklopedie. Již na první straně si čtenář může přečíst zajímavé informace o životě včel:

„Jestlipak víš, že...

...za jeden slunečný letní den navštíví včely z jediného včelstva přes dva miliony květů? A při každé návštěvě květy opylují a zajišťují tak rostlinám další život?

...jedno včelstvo spořádá za rok asi 30–50 kg květového pylu?“²⁹

---

dem Alter können im Buch neue Bedeutungen, Zusammenhänge, sprachliche Wendungen und Sprachspiele erkannt und begriffen werden.“

CORNEJO, Renata. Lust am Spiel mit der (Fremd)Sprache. Ausgewählte Texte von Michael Stavarič, Pavel Kohout und Jan Faktor. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009, roč. 14, čís. 1-2, s. 105-122 [cit. 2019-10-27], s. 110.

²⁹ STAVARIČ, Michael. *Včelikář, aneb, Mravenci nemají o opylování vskutku ani ponětí!: moje včelí knížka*. Praha: Mladá fronta, 2009.

Celou knihu provází ilustrace Renate Habinger, které graficky skvěle a především vtipně doprovází příběh včel a čmeláka Vincka.

3.1.3 Jazyková stránka

Výskyt deminutiv je příznačný pro text *Včelikář aneb mravenci nemají vskutku ani poněti!*, který do češtiny přeložili studenti překladatelského semináře Ústavu translatologie Filozofické Univerzity Karlovy v Praze pod vedením Tomáše Dimtera. Tato deminutiva ve Stavaričově německém originále *Biebu* nenajdeme:

Michael Stavarič: <i>BieBu</i>	Michael Stavarič: <i>Včelikář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani poněti!</i> ³⁰
Was die fleißigen Insekten doch alles bewirken!	Co všechno tihle pilní tvorečkové jindy zastanou!
Fliegt da ein Engel , der gar nie quengelt? ³¹	Andělíček tamhle lítá, potichoučku, nezafňuká... ³²

Zdrobnělé výrazy napomáhají dětem k lepšímu pochopení díla. Není tedy výjimkou, že se v příběhu vyskytují zdrobněliny jako šatičky, zvířátka, andělíček nebo potichoučku. I přesto je dle mého názoru v textu užito mnoho slov, která malé děti nejsou schopna pochopit, proto jsou občas využity závorky, které mají dané slovo vysvětlit: „[...] trubci (včelí samečkové).“³³

Čtenář v díle hojně shledá také cizí pojmenování, včetně užití cizích jmen včel jako Honey, Ralf či Pjotr.

Další diference českého překladu a německého originálu je v použití zkratk. Využití zkratk, které je pro Michaela Stavariče typické, uvedu na příkladu.

³⁰ Z německého originálu přeložili studenti překladatelského semináře Ústavu translatologie FF UK v Praze pod vedením Tomáše Dimtera.

³¹ STAVARIČ Michael. *BieBu*. St. Pölten: Residenz-Verlag, 2008.

³² STAVARIČ, Michael. *Včelikář, aneb, Mravenci nemají o opylování vskutku ani poněti!: moje včelí knížka*. Praha: Mladá fronta, 2009.

³³ Tamtéž.

Michael Stavarič: <i>BieBu</i>	Michael Stavarič: <i>Včelikář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani poněti!</i> ³⁴
Wusstest du, dass an einem schönen Sommertag die Bienen eines einzigen Volkes über 2 Mio. Blüten besuchen? ³⁵	Jestlipak víš, že za jeden slunečný letní den navštíví včely z jediného včelstva před dva miliony květů? ³⁶

3.2 Děvčátko s kosou

Die kleine Sensenfrau je dílo Michaela Stavariče vydané v roce 2010 nakladatelstvím *Luftschacht*. Česky vyšlo pod názvem *Děvčátko s kosou* roku 2015 v nakladatelství *Portál*. Text přeložila Michaela Škultéty.

3.2.1 Synopse díla

Hlavním tématem celé knihy je dospívání mladé dívky Smrtečky. Její otec je na sklonku života a chce předat své žezlo synovi, kterého ovšem nemá, proto se rozhodne předat kosu své dceři Smrtečce, která se nepolíbená životem vydává v dlouhé černé kutně do světa. V průběhu knihy si povídá s dětmi, ale i dospělými a seznamuje se tak s nejrůznějšími zvyky. Čas plyne a dívka každou stránkou v knize stárne. Z dlouhé černé kutny se postupně stává krátká žlutá sukně, která naznačuje, jak je čas neúprosný.

Stavarič v díle skvěle zachycuje různá životní období. Od dětské radosti přes bezstarostné mládí až po nevyhnutelnou smrt každého člověka. Smrt zde však není nositelem zla, je to jen společnice Smrtečky na cestě životem. Na čtenáře může působit melancholicky závěr knihy, kdy každý pocítí, že se smrt malé Smrtečce nevyhne: „A život plynul dál. Nedalo se s tím vůbec nic dělat. Děvčátko s kosou se dívalo na havrana, který mu kroužil vysoko nad hlavou, než se po čase usadil vedle něj. Říká se přece, že za každého, kdo umře, přijde na svět

³⁴ Z německého originálu přeložili studenti překladatelského semináře Ústavu translatologie FF UK v Praze pod vedením Tomáše Dimtera.

³⁵ STAVARIČ Michael. *BieBu*. St. Pölten: Residenz-Verlag, 2008.

³⁶ STAVARIČ, Michael. *Včelikář, aneb, Mravenci nemají o opylování vskutku ani poněti!: moje včelí knížka*. Praha: Mladá fronta, 2009.

havran, aby bděl nad jeho památkou. Havran zakrákoral. Děvčátko s kosou se usmálo. A pak se společně vydali dál.“³⁷

Důležitým rysem tohoto díla je dětské naivní vidění světa. Smrtečka si myslí, že stačí opatřit mrtvé věci novým nátěrem a vše bude jako dřív: „V nedaleké vesnici mójela Smrtečka chátrající, kdysi útulný dům. Dva malíři ho zrovna natírali, namáčeli štětce do zářivě žluté barvy a drolicí se zdívo se najednou rozzářilo novým leskem. Aha, takhle se tedy mrtví probouzejí k novému životu, pomyslela si. Možná prostě stačí opatřit věci novým nátěrem.“³⁸

Za zmínku stojí také ilustrace Dorothee Schwab. Smrt zde zobrazuje jako vysokou černou postavu, která nosí černý hábit. Jak vypadá obličej smrtky, to se však čtenář nedoví. Její zpracování textu plně souzní s účelem díla. Text se na každé straně pohupuje různými směry a typické je také střídání fontu písma podle toho, jaká atmosféra na dané straně panuje. Děvčátko má na sobě žluté šaty a kalhotky s vyšitou usměvavou lebkou, což je v kontrastu s tím, že představuje smrt.

3.2.2 Jazyková stránka

V knize se vyskytují jak dlouhá souvětí, tak i krátké věty. Vše je psáno spisovným jazykem. Čtenář zde může najít také málo užívaná slova jako kutna či rabaty: „Smrtečka vklouzla do otcovy kutny (byla jí moc velká), zvedla kosu a polekala se.“³⁹

Pro všechny malé děti je přirozené klást otázky, což je typické také pro Smrtečku. V díle *Děvčátko s kosou* pokládá Smrtečka nejen svému otci, ale také ostatním kolemjdoucím několik otázek. Často jsou to pouze otázky řečnické.

Ozvláštěním díla se stává užití střídavého rýmu, které působí melodicky a čtenáře zaujme: „Zpívat a tančit, skákat a jančit, slyšet růst trávy i šepot klasů, užít si fénování vlasů, vidím, co nikdo jiný nevidí – ulámaná křídla kuřátek i velké slepé koňské oči, vidím, když se něco v těle špatně točí, najdu všecky poztrácené knoflíky, vidím i čas, ať je malý nebo veliký, poznám, co věcem v břehu překáží... rozpadlý dům, rozbité závaží, zatoulaná kolečka a šroubky...“⁴⁰

---

³⁷ STAVARIČ, Michael a Dorothe SCHWAB. *Děvčátko s kosou*. Praha: Portál, 2015.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

Čtenář se zde setkává, i když zřídka, s dialogy, nedokončenými výpověďmi a obrazným pojmenováním. Na samém konci se vyskytuje eufemismus. Díky němu autor vyjadřuje smrt děvčátka s kosou: „Havran zakrákoral. Děvčátko s kosou se usmálo. A pak se společně vydali dál.“⁴¹

---

⁴¹ STAVARIČ, Michael a Dorothe SCHWAB. *Děvčátko s kosou*. Praha: Portál, 2015.

4 Stavaričova překladatelská činnost

Stavaričova překladatelská činnost začala prostřednictvím kratších textů pro časopisy, ale také například pro ambasádu, kde pracoval. Stavarič pracoval nejprve jako tlumočník a překladatel pro policii, poté psal recenze o české literatuře.

Mezi nejznámější autory, kterými se Stavarič při překládání děl zabýval, se řadí Patrik Ouředník, Jiří Gruša či Petra Hůlová. Za počátek jeho překladatelské kariéry se považuje překlad experimentální prózy *Europeana* spisovatele Patrika Ouředníka, který ve své práci zanalyzuje a srovná s českým originálem. Mezi další přeložená díla patří Ouředníkův *Das Jahr 24. Progymnasma 1965–89* (2003) česky *Rok čtyřadvacet* a *Die Gunst der Stunde* (2007), česky *Příhodná chvíle*. Stavarič překládal také texty Jiřího Gruši, například *Als ich ein Feuilleton versprach. Handbuch des Dissens und Präsens – Essays, Gedanken und Interviews aus den Jahren 1964 bis 2004* (2004), česky *Jak jsem slíbil fejeton. Příručka disidentství a současnosti – Eseje, myšlenky a rozhovory z let 1964–2004*. Dílo *Cirkus Les Mémoires* autorky Petry Hůlové přeložil Stavarič jako *Manches wird geschehen* (2009) a *Stanice Tajga* jako *Endstation Taiga* (2010). Román Markéty Pilátové *Žluté oči vedou domů* vyšel díky Stavaričovi německy pod názvem *Wir müssen uns irgendwie ähnlich sein* (2010).

4.1 Stavarič jako autopřekladatel

Michaela Stavariče lze na první pohled vzhledem k jeho bilingvistu zařadit mezi tzv. autopřekladaatele. Autopřeklad je definován jako překlad původního díla autorem samotným. Výhodou autopřeklada je bezesporu jednota autora a překladatele. Autor tak může vycházet ze svých zážitků a zkušeností, které nabyl v průběhu psaní daného literárního díla, což může být výhodou. I přesto, že se Stavarič na překladech svých děl určitou mírou podílí, odmítá se mezi autopřekladaatele řadit a říká, že „[...] když člověk překládá sám svá díla, nemá před textem respekt.“⁴²

---

⁴² „[...] wenn man selbst übersetzt, hat man keinen Respekt vor dem Text.“
CORNEJO, Renata. *Heimat im Wort. Zum Sprachwechsel der deutsch schreibenden tschechischen Autorinnen und Autoren nach 1968*. Wien, 2010, s. 532.

4.2 Europeana

Europeana s podtitulem *Stručné dějiny dvacátého věku* je experimentální próza Patrika Ouředníka vydaná roku 2001. Jedná se o nejpřekládanější českou knihu po roce 1989. Ouředník byl za svou prózu několikrát oceněn. Dílo bylo v roce 2001 nominováno na cenu *Magnesia Litera* za beletrii a v roce 2011 získalo v anketě *Lidových novin* titul *Knihy roku*.

Dílo čelí velké vlně kritiky, a to nejen v českém prostředí. O Ouředníkově próze se ve své recenzi *Kam sahá paměť a kam nedosáhne* pro *webmagazin.cz* vyjádřil David Šeterle, který zařazuje text k postmoderní literatuře. Dalším recenzentem je spisovatel Emil Hakl, jenž zveřejnil svou reakci v časopise *Tvar*. Hakl oceňuje Ouředníkovu stručné vyjádření o tom, co vše se ve 20. století odehrálo a říká, že „[...] z řečeného vyplývá, že *Europeana* nemůže být čtení veselé.“⁴³

Ani známý jazykovědec a literární historik Alexandr Stich nenechal Ouředníkuv text bez povšimnutí. Jeho recenze vyšla v *Lidových novinách*. Stich vyzdvihuje především jazykovou stránku díla: „Ocenění Patrika Ouředníka těší o to víc, že je jím zároveň vyzdvižen a vlastně i trochu oslaven jazyk, protože to je hlavní herec i režisér Ouředníkovy díla.“⁴⁴

Ve svých recenzích hodnotí Ouředníkovu prózu také známý spisovatel Ladislav Šerý, filozof a sociolog Václav Bělohradský nebo kritik Jiří Gruša.

O žánru Ouředníkovy díla se vedou dlouholeté polemiky. Na jedné straně je dílo označováno za esej, úvahu nad uplynulým stoletím, na straně druhé za experimentální prózu nebo novelu. Hakl toto dílo považuje za „ojedinělý a jedinečný multitematický traktát, slučující v sobě prvky moderny a postmoderny.“⁴⁵

Prolínání časových rovin je důležitým prvkem tohoto díla. Ouředník na téměř 120 stranách stručně popisuje dějiny, které však nejsou uspořádány chronologicky. Text není členěn do odstavců a nejsou zde uvedeny ani názvy

---

⁴³ HAKL, Emil. *Ubytování je pěkné, pracujeme zde, zacházejí s námi slušně a dobře se o nás starají* [online]. 2002 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <http://www.nllg.eu/spip.php?article116>

⁴⁴ STICH, Alexandr. *Oslava jazyka* [online]. 29. 12. 2001 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: www.nllg.eu/spip.php?article705

⁴⁵ HAKL, Emil. *Ubytování je pěkné, pracujeme zde, zacházejí s námi slušně a dobře se o nás starají* [online]. 2002 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <http://www.nllg.eu/spip.php?article116>

kapitol. Dílo je členěno pouze do textových bloků. Pro lepší orientaci se na okrajích textu objevují tzv. marginálie, tedy poznámky k textu.

4.2.1 Patrik Ouředník

Patrik Ouředník se narodil 23. dubna 1957 v Praze do rodiny českého lékaře a profesorky francouzštiny. V roce 1984 emigroval do Francie, kde pracoval jako knihovník. V letech 1986–1998 byl redaktorem literární rubriky čtvrtletníku *L'Autre Europe* v Paříži. Ouředník je známý svými překlady z francouzštiny a češtiny, které publikuje také pod pseudonymem Hana Letenská, Petr Sedlický nebo Patrick Collardeau. Ve Francii zveřejnil v roce 1991 první francouzský sborník o Vladimíru Holanovi. Je spoluautorem *Slovníku autorů* a *Slovníku literárních děl* a spolupracovníkem *Encyclopaedia Universalis*.

Mezi jeho nejznámější díla patří básnické sbírky *Anebo* (1992), *Neřkuli* (1996), próza *Rok čtyřadvacet* (1995), esej *Hledání ztraceného jazyka* (1997) nebo román *Příhodná chvíle* (2006). Do podvědomí čtenářů vstoupil především díky autorství slovníku češtiny *Šmírbuch jazyka českého* (1992).

4.2.2 Synopse díla

Ouředník se ve svém textu, který se pohybuje na pomezí beletrie a esejistiky, snaží zachytit důležité historické mezníky. Namátkou lze uvést volební právo žen, 1. světovou válku, Říjnovou revoluci v roce 1917, 2. světovou válku či vylodění v Normandii. Zmiňuje také náboženství buddhismus a taoismus, která si ve 20. století v Evropě získala mnoho přívrženců.

Ouředníkovu prózu ozvláštňuje doslov Vlastimila Hárla, který ve Stavaričově německém překladu nenajdeme. Hárl v něm srovnává *Rok čtyřadvacet* a dílo *Europeana*. Za leitmotiv v díle *Europeana* Hárl považuje hrůzy první a druhé světové války a zločiny komunismu a nacismu, které jsou v textu doloženy skutečnými čísly. O to víc působí text na čtenáře emotivněji.

4.2.3 Stavaričův překlad

Stavaričův text vyšel v německojazyčném prostředí v roce 2003 v *Czernin Verlag* ve Vídni pod názvem *Europeana – Eine kurze Geschichte Europas im zwanzigsten Jahrhundert*. Na textu Patrika Ouředníka ukáží Stavaričův styl překládání.

Stavarič se snažil o doslovný překlad Ouředníkovy díla. Doslovně překládal všechna jména i názvy:

Patrik Ouředník: <i>Europeana</i>	Patrik Ouředník: <i>Europeana – Eine kurze Geschichte Europas im zwanzigsten Jahrhundert</i> ⁴⁶
„A v těch zákopech trávili vojáci celé měsíce a roky a nudili se a báli a hráli karty a dávali zákopům a chodbám různá jména. Francouzi vymysleli jména U ŠNEKŮ, NÁMĚSTÍ OPERY, BÍDA, SMŮLA, U DEZERTÉRA, ZÁŠŤ, HLAVOLAM. [...] “ ⁴⁷	„Und in diesen Gräben verbrachten die Soldaten Monate und Jahre und sie langweilten und fürchteten sich und spielten Karten und gaben Gräben und Gängen Namen. So erdachten die Franzosen ZUR SCHNECKE, OPERNPLATZ, ARMUT, PECH, ZUM DESERTEUR, GROLL, KOPFZERBRECHEN. [...] “ ⁴⁸

Jedním z mála rozdílů Ouředníkovy originálu a Stavaričova překladu do němčiny je zápis číslovek. V originále jsou číslovky a letopočty zapisovány graficky, kdežto Stavarič pro zápis číslovek a letopočtů používal slovní vyjádření.

⁴⁶ Z českého originálu přeložil Michael Stavarič.

⁴⁷ OUŘEDNÍK, Patrik. *Europeana: stručné dějiny dvacátého věku*. Praha: Paseka, 2001, s. 11.

⁴⁸ OUŘEDNÍK, Patrik. *Europeana: eine kurze Geschichte Europas im zwanzigsten Jahrhundert*. Wien: Czernin, 2019, s. 10.

Patrik Ouředník: <i>Europeana</i>	Patrik Ouředník: <i>Europeana – Eine kurze Geschichte Europas im zwanzigsten Jahrhundert</i> ⁴⁹
A v roce 1944 deportovali do Kazachstánu a Kirgizstánu 477 000 Čechenců v 12 525 dobytčích vagónech a 190 000 Čechenců zahynulo po cestě hladu a mrazem. [...]“ ⁵⁰	„Und im Jahr neunzehnhundertvierundvierzig Tschetschenen in zwölftausendfünfhundertfünfundzwanzig Viehwaggons nach Kazachstan und Kirgistan und ein hundred neunzigtausend Tschetschenen verhungerten und erfroren. [...]“ ⁵¹

Na třetím příkladu ukážu, že Stavarič ne vždy vystihl přesný název Ouředníkovy kapitoly. Ouředník nazval pasáž, ve které mluví o tom, jakou roli hrály ženy a jakou muži v průběhu první světové války, **Hodně mužů bojovalo**. Stavarič tento nadpis přeložil jako **Männer an der Front**, což poukazuje na to, že jeho překlad nebyl vždy doslovný.

⁴⁹ Z českého originálu přeložil Michael Stavarič.

⁵⁰ OUŘEDNÍK, Patrik. *Europeana: stručné dějiny dvacátého věku*. Praha: Paseka, 2001, s. 39.

⁵¹ OUŘEDNÍK, Patrik. *Europeana: eine kurze Geschichte Europas im zwanzigsten Jahrhundert*. Wien: Czernin, 2019, s. 45.

5 Překlady Stavaričovy tvorby

Stavaričova díla jsou hojně překládána z německého originálu do češtiny. O to se zasloužily překladatelky Tereza Semotamová, Radka Denemarková a Michaela Škultéty.

V překladech z německého originálu lze v románech najít mnoho diferencí. Michael Stavarič se snažil do překladů svých děl nijak nezasahovat. Výjimkou byly situace, kdy si překladatelky jeho děl nevěděly rady s obtížným překladem německých slov do češtiny. Autor hovoří o překladu románu *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* a míry zásahu do textu v rozhovoru s Jitkou Nešporovou: „Na začátku projektu jsme spolu delší dobu mluvili, ale co se týká vlastního překladu, sem tam mi Radka něco poslala, já ovšem nikdy nic neměnil. Občas jsem řekl: „Tohle je pro mě důležitá scéna, tam mně jde o rytmus, tam se ještě musí něco vysekat nebo něco doplnit.“ Ale to byly dvě tři věci v celé knížce.“⁵²

Jedním z úkolů překladatelské činnosti je volba příhodného titulu díla, která má bezesporu vliv na čtenáře. Přeložené dílo i název má vzbudit zájem čtenáře a přesvědčit jej, aby si knihu zakoupil a přečetl.

Při překladu díla je nutno zvážit mnoho aspektů, ať už se jedná o literární nebo jazykovou normu, literární tradice či aspekt společenský. To vše má vliv na překlad a následnou recepci díla.

5.1 Tereza Semotamová

Tereza Semotamová je česká spisovatelka a překladatelka. Vystudovala scenáristiku a dramaturgii na *JAMU* a germanistiku na *Filozofické fakultě Masarykovy univerzity*. Stavaričův román *Königreich der Schatten* přeložila do češtiny pod názvem *Království stínů*. Tato próza byla v českém prostředí vydána v roce 2015 v nakladatelství *Archa*.

Mezi nejznámější díla, která Semotamová přeložila z německého originálu, patří román *Was gewesen wäre* (2014) Gregora Sandera, který byl o tři roky později vydán v českém překladu pod titulem *Co by bylo* nakladatelstvím *Větrné mlýny*. Zásluhou Semotamové vyšel v roce 2016 pod názvem *Ukradené*

---

⁵² NEŠPOROVÁ, Jitka. *Michael Stavarič* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Spisovatel/1782/michael-stavaric>

divky překlad díla *Die geraubten Mädchen* (2016) německého reportéra Bauera Wolfganga. V roce 2019 vydalo nakladatelství *Paseka* dílo *Borovicové ostrovy*. Autorkou německého originálu *Die Kieferninseln* (2017) je současná německá spisovatelka Marion Poschmannová.

Autor hovoří o spolupráci s Terezou Semotamovou v rozhovoru s Janou Dušek Pražákovou: „Do překladu jsem Tereze nijak nezasahoval, byl to její projekt. Vysvětlili jsme si jen některé věci, které pro mě byly důležité. Mám rád, když si překladatel knihu osvojí, přizpůsobí, a autor pro něj není až tak důležitý.“⁵³

5.2 Radka Denemarková

Radka Denemarková je česká spisovatelka, dramaturgyně, scénáristka a překladatelka německých děl. Narodila se 14. března 1968 v Kutné Hoře. Na *Filozofické fakultě Univerzity Karlovy* vystudovala germanistiku a bohemistiku. Denemarková působila jako vědecká pracovnice *Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky* a také jako dramaturgyně v pražském *Divadle Na zábradlí*. Mezi její nejznámější díla patří monografie divadelního a filmového režiséra Evalda Schorma, která byla vydána pod názvem *Evald Schorm – Sám sobě nepřitelem* (1998), dále próza *Peníze od Hitlera* s podtitulem *Letní mozaika* (2016) a rozsáhlý román *Hodiny z olova* (2018).

Denemarková je autorka, která celkem čtyřikrát obdržela prestižní ocenění *Magnesia Litera*, a to za prózu *Peníze od Hitlera*, nejlepší knihu v kategorii publicistiky, překlad a roku 2019 za román *Hodiny z olova*. Od roku 2004 je, stejně jako Michael Stavarič, spisovatelkou na volné noze.

Mezi Stavaričova německá díla, která Denemarková přeložila do češtiny, patří román *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, *Dny ohňů*, *dny spálenišť a dny popela* nebo také fiktivní literární příspěvek *Dítě v Brně* či esej o Ringstraße.

5.2.1 Mrtvorozená Eliška Frankensteinová

Překlad Stavaričova románu *Stillborn* se stal pro Denemarkovou výzvou, proto nabídku přijala. Důležitým aspektem díla je lokalizace děje. Denemarková

---

⁵³ DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34931/stavaric-michael>

přesunula děj románu *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* z Vídně do Prahy, což se jeví jako značný zásah do celého textu. Překladatelka se k rozhodnutí změnit místo děje vyjádřila: „Michael zachytil esenci evropských velkoměst a půvabné mi přijde i to, že se tímto způsobem vrací domů (i když odsud vlastně nikdy neodešel, neboť si svůj jazyk nosí s sebou). My jsme překlad dotáhli i do takových podrobností, že jsme si vzali mapu a skutečně situovali dění do míst, která si geograficky odpovídají.“⁵⁴

Volba názvu je zajímavým prvkem překladu. Je známo, že původní název měl být *Tot geboren*, v českém překladu *Mrtvě narozená*. Autor však dal na radu nakladatelství, které se bálo odmítnutí ze strany čtenářů, a název změnil. Stejný problém řešila překladatelka Radka Denemarková. Německý název *Stillborn* česky doslovně znamená *Mrtvě narozené dítě*. Tento titul však neodpovídal jejím ani Stavaričovým požadavkům, proto se společně dohodli a knihu nazvali *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*. Sám Stavarič se k problematice překladu díla *Stillborn* a jeho překladatelce Radce Denemarkové vyjádřil takto: „Pokud jde o vnitřní psychologický pohled ženské hrdinky, Radka Denemarková se do ní umí bezesporu lépe vžít a vcítit. [...] Já nebudu nic opravovat, jen se sem tam podívám, jestli obsah sedí, občas přeformuluji některá slova nebo věty, se kterými jsou při překladu do češtiny potíže. Jinak to plně nechávám na ní.“⁵⁵

Níže uvádím příklad, na kterém můžeme vidět, že Denemarková odlišně překládala také některá jména či názvy, což je vzhledem k zásadnímu rozhodnutí přesunout děj českého překladu do Prahy pochopitelné.

---

⁵⁴ KOVÁŘ, Václav. *Michael Stavarič: „Kniha musí být odlitá z jednoho kusu“* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/aktualni/rozhovory/michael-stavaric-kniha-musi-byt-odlita-z-jednoho-kusu_8020.html#.XdLrpPZFwSU

⁵⁵ „Wenn es um eine psychologische Innenschau einer weiblichen Figur geht, kann sich Radka als Frau wahrscheinlich sogar besser in die Hauptfigur einleben und empfinden. [...] Ich werde nichts korrigieren, ich werde es mir nur anschauen und vielleicht da und dort Inhalte, die unter den Tisch gefallen oder nicht richtig sind, wieder ins Spiel bringen, oder ein paar Worte oder Sätze formulieren, wo ich mir vorstelle, dass es schwierig ist, sie ins Tschechische zu übersetzen. Sonst überlasse ich das ganz ihr.“

CORNEJO, Renata. *Heimat im Wort. Zum Sprachwechsel der deutsch schreibenden tschechischen Autorinnen und Autoren nach 1968*. Wien, 2010, s. 532.

Michael Stavarič: <i>Stillborn</i>	Michael Stavarič: <i>Mrtvorozená Eliška Frankensteinová</i> ⁵⁶
Ich fahre in die Stadt, das sagen nur Leute, die in der Stadt wohnen, noch tiefer in die Stadt, ins Zentrum, zum Stephanplatz . ⁵⁷	Jedu do města, říkají lidé, kteří ve městě bydlí. Hlouběji do města, do centra, k Václavskému náměstí . ⁵⁸

Čtenář zde může spatřit jednu z mnoha odlišností českého překladu od německého originálu. Na první pohled se obě místa zdají odlišná, avšak jedná se o místa, která se nacházejí v centru obou měst, Stephanplatz je náměstím uprostřed Vídně a Václavské náměstí se nachází v srdci hlavního města Prahy, spojitost je tedy jasná.

V díle není jasně vymezen časoprostor. Stavarič tímto poukazuje na to, že se příběh Elišky Frankensteinové může odehrávat kdykoli a ve kterékoli světové metropoli.

5.2.2 Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela

Druhý román Michaela Stavariče, který Denemarková přeložila do češtiny, nese název *Dny ohňů, sny spáleníšť a dny popela*. Čtenář se o okolnostech překladu dozvídá z doslovu: „Na závěr překládám *Brenntage* na severofríském ostrově Amrum, ve vichru, na břehu chladného Severního moře. Je konec listopadu, ve čtyři hodiny odpoledne je tma. [...] Nejstarší severofríský zvyk se jmenuje „Biikebrennen“. Každý rok se slaví 21. února.“⁵⁹

Není tedy pochyb o tom, že na překlad díla *Brenntage*, především pak na název románu, měla vliv i historie německého ostrova Amrum. Slovo Biike totiž Denemarková vysvětluje jako znamení ohně, bývalý pohanský rituál obyvatel a námořníků místního ostrova.

Denemarková zachovala v českém překladu také citáty skladby *Free Bird* a *Old Fashioned Morphine*, které celé dílo uvozují.

⁵⁶ Z německého originálu přeložila Radka Denemarková.

⁵⁷ STAVARIČ, Michael. *Stillborn*. Roman. St. Pölten: Residenz-Verlag, 2006, s. 37.

⁵⁸ STAVARIČ, Michael. *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*. Praha: Labyrint, 2010, s. 39.

⁵⁹ STAVARIČ, Michael. *Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela*. Zlín: Archa, 2016, s. 172.

Na příkladu německého originálu a českého překladu uvedu úryvek ze závěru díla, ze kterého lze vidět, že jak Stavarič, tak také Denemarková znázorňují text v trychtýři. Denemarková v doslovu románu přirovnává závěr díla k básni *Trychtýře* německého básníka, novináře a překladatele Christiana Morgensterna. Jedinou odlišností je to, že Stavarič každé písmeno posledního slova textu erblickt (čes. spatřit, uvidět) znázorňuje zvlášť na řádek, čímž posiluje záměrné ztvárnění trychtýře. Denemarková toto znázornění slova nepoužila:

Michael Stavarič: <i>Brenntage</i>	Michael Stavarič: <i>Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela</i> ⁶⁰
<p style="text-align: center;">„Tief unten in den Minen glaubte ich einmal, einen See er- b l i c k t.“⁶¹</p>	<p style="text-align: center;">„Jednou se mi zdálo, že jsem hluboko v podzem- ních dolech zahlédl jezero.“⁶²</p>

5.2.3 Michaela Škultéty

Další českou překladatelkou z němčiny je Michaela Škultéty. Mezi její přeložená díla do češtiny se řadí milostný román Moniky Maron *Animal triste*, román Timura Vermese *Už je tady zas*, román Wolfganga Herrndorfa *Čik*, komiks

⁶⁰ Z německého originálu přeložila Radka Denemarková.

⁶¹ STAVARIČ, Michael. *Brenntage*. München: C.H. Beck, 2011, s. 231.

⁶² STAVARIČ, Michael. *Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela*. Zlín: Archa, 2016, s. 169.

Arna Jysche *Babylon Berlin* a příběh pro děti Michaela Stavariče *Děvčátko s kosou*.

Škultéty v rozhovoru s Martinou Hrdličkovou hovoří o tom, že s Michaelem Stavaričem udržuje kamarádský vztah, který zásadně ovlivnil jeho rozhodnutí požádat o překlad právě Škultéty.

6 Recepce

Pojem recepce znamená tzv. příjem či konzumace literárního díla. Velký podíl na recepci daného díla má čtenář, který je důležitým zprostředkovatelem mezi autorem a textem samotným. Je možné tento koloběh vyjádřit schématem, které navrhl slovenský literární historik a teoretik Anton Popovič: autor-text-příjemce. V průběhu čtení na čtenáře působí text svou formou a obsahem. Důležitým faktorem, který hraje významnou roli při příjmu literárního díla, je faktor sociální a kulturní, tedy literární, vzdělání, prostředí a čas.

Je nutné brát ohled především na subjekt recepce literárního díla, a tím je samozřejmě čtenář. Každý čtenář má jiné jazykové a stylistické dovednosti, což je třeba brát v úvahu. Peter Liba říká, že „čtenářem se člověk nerodí, ale stává.“⁶³

Lze vymezit dva základní typy recepce literárního díla. Prvním z nich je typ recepce, ve kterém hraje hlavní úlohu čtenář laik, tím druhým je pak recipient profesionální, např. překladatel či literární kritik. Čtenář, ať už laik nebo profesionál, může dále rozvíjet své myšlenky, a tím i celé literární dílo.

6.1 Recepce Stavaričova literárního díla v německojazyčném prostředí

Kritiky a recenze čtenářů z německojazyčného prostředí jsou dostupné především v periodiku *Falter*, *Wiener Zeitung*, ale také v *Neue Zürcher Zeitung*. Recepci prvního Stavaričova románu *Stillborn* budu hodnotit prostřednictvím recenzí Bernharda Wenzela, Anny Kathariny Laggner, Petera Urbana Halleho a Christine Rigler. Dílo *Königreich der Schatten* kritizovali Anja Hirsch a Ernst Osterkamp a mezi recenzenty a kritiky románu *Brenntage*, kterými se budu zabývat, patří Anja Hirsch a Amir M. Junuzović. Dílo pro děti a mládež *Die kleine Sensenfrau* bude hodnoceno skrze recenzi otištěnou v periodiku *Falter*. Její autorkou je Kirstin Breitenfellner.

6.1.1 Stillborn (Mrtvorozená Eliška Frankensteinová)

V prostředí německojazyčném byl román *Stillborn* čtenáři přijat povětšinou s nadšením. Přijetím tohoto románu v německojazyčném prostředí

---

⁶³ LIBA, Petr. *Čítatel a literárny proces*. Bratislava: Tatran, 1987, s. 70.

se zabýval Bernhard Wenzel pišící pro *Wiener Zeitung*. Ve své recenzi vyzdvihl autorovu práci s textem, který je možno číst jako detektivku, ale také jako psychogram či báseň. Oceňuje především autorovo experimentování s jazykem. O autorovu počínání s jazykem píše ve své recenzi také Anna Katharina Laggner, která *Stillborn* přirovnává k hudebnímu dílu: „[...] jazyk *Stillborn* vytváří vír, jemuž se čtenář až do konce nechce ani nemůže vymanit – *Stillborn* jako vydařené hudební dílo je odlito z jednoho kusu, lehkonohé a hbitě proměnlivé, oscilující mezi staccatem, tremolem a pauzami, v nichž rezonuje energie jazyka.“⁶⁴

Christine Riegler, stejně jako Anna Katharina Laggner, oceňuje Stavaričův jazyk, který je pro čtenáře sice náročný, ale zároveň dobře čitelný a pochopitelný. Poukazuje také na formální stránku díla, vyzdvihuje především schopnost a cit pro oddělování vět čárkami, které čtenáři pomáhají oddělit od sebe jednotlivé myšlenky.

Čtvrtým recenzentem románu *Stillborn* je Peter Urban Halle pišící pro *Neue Zürcher Zeitung*, který však nemá až tak pozitivní pohled na knihu jako měli jeho tři výše zmínění kolegové. Halle kritizuje jak obsahovou, tak také jazykovou stránku díla a hovoří o velké náročnosti a nesourodosti textu. Jednoznačně odmítá zařazení knihy k detektivnímu žánru. Dle mého názoru je zde detektivní zápletka naprosto zřejmá a udržuje čtenáře v napětí.

I přes některá negativní hodnocení byl román *Stillborn* přijat v německojazyčném prostředí povětšinou s nadšením, což dokazuje i fakt, že byl Stavarič za toto dílo oceněn prestižní *Rakouskou knižní cenou*.

6.1.2 Königreich der Schatten (Království stínů)

Román *Königreich der Schatten* byl vydán roku 2013 jako šesté dílo Michaela Stavariče. Dílo vzbudilo velké ohlasy kritiků.

---

⁶⁴ [...] die Sprache in stillborn einen Sog entwickelt, dem man sich bis zum Ende nicht entziehen will und kann – wie ein gelungenes Musikstück ist stillborn aus einem Guss, leichtfüßig und behände changierend zwischen Stakkato, Tremolo und Pausen, in denen die Kraft der Sprache nachhallt.

LAGGNER, Anna Katharina. *Lesestoff: Michael Stavarič – „stillborn“* [online]. 3. 5. 2006 [cit. 2020-02-16] Dostupné z: <http://fm4v2.orf.at/connected/213140/main>

Anja Hirsch hodnotí román velice pozitivně. Oceňuje fantazii, smysl pro detail, ale hovoří také o tom, že „[...] ilustrace Mari Otberg dílo skvěle doplňují.“⁶⁵

Ve své recenzi hodnotí jednu z hlavních postav románu Rozi Schmiegovou: „Rosi je trochu labilní. Po nocích poslouchá tlukot vlastního srdce.“⁶⁶

Dalším, i když ne moc pozitivním recenzentem románu, je Ernst Osterkamp. Osterkamp nemluví o románu, nýbrž o „tragicko-komické pohádce z krvavého století.“⁶⁷ Jako zdařilé hodnotí Osterkamp ilustrace Mari Otberg.

Jak dokazují zmíněné recenze, dílo *Königreich der Schatten* s sebou přináší jak pozitivní, tak také negativní ohlasy čtenářů a kritiků.

6.1.3 Brenntage (Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela)

Anja Hirsch se ve své recenzi zabývá hlavními postavami příběhu, malým chlapcem a jeho strýcem. Každý z nás jednou prošel, prochází, nebo bude procházet těžkým obdobím dospívání, proto Hirsch říká, že každý člověk by měl být schopen vžít se do hlavní postavy, malého chlapce, a pokusit se ji pochopit. Mezi hlavní motivy díla podle ní patří „plamen, nepochopitelný pohyb vojáků a lovců v houštině blízko lesa a především dopisy zemřelé matky adresovány chlapci.“⁶⁸

Druhou reakcí na dílo *Brenntage*, kterou zmíním, je recenze Amira M. Junuzoviće, který hodnotí román velmi kladně. Mluví o tom, že „je potřeba

---

⁶⁵ [...] Die Bilder von Mari Otberg ergänzen das ganz wunderbar.

HIRSCH, Anja. *Das blutige, so blutige Handwerk* [online]. 11. 12. 2013 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/kultur/literatur/2013-12/roman-michael-stavaric-koenigreich-der-schatten>

⁶⁶ „Rosi ist tatsächlich ein wenig labil. Nachts hört sie ihr eigenes Herz viel zu laut pochen.“

HIRSCH, Anja. *Das blutige, so blutige Handwerk* [online]. 11. 12. 2013 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/kultur/literatur/2013-12/roman-michael-stavaric-koenigreich-der-schatten>

⁶⁷ OSTERKAMP, Ernst. *Michael Stavarič: Königreich der Schatten. Das Fleischerdasein in unheilgesättigten Zeiten* [online]. 13. 12. 2013 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/buecher/rezensionen/belletristik/michael-stavaric-koenigreich-der-schatten-das-fleischerdasein-in-unheilgesaettigten-zeiten-12709882.html>

⁶⁸ HIRSCH, Anja. *Rituelles Ausmisten* [online]. 18. 4. 2011 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunk.de/rituelles-ausmisten.700.de.html?dram:article_id=85026

román tisíckrát pročíst, aby mu člověk kompletně porozuměl.“⁶⁹ Hovoří také o tom, že celé dílo je jedna velká metafora.

Lze říci, že román *Brenntage* byl v německojazyčném prostředí přijat s mnohem větším nadšením, než zmiňované Stavaričovo dílo *Königreich der Schatten*.

6.1.4 Die kleine Sensenfrau (Děvčátko s kosou)

Recenze na Stavaričovo dílo *Die kleine Sensenfrau* jsou dostupné především v periodiku *Falter*. Jedinou recenzentkou, kterou se budu zabývat, je Kirstin Breitenfellner. Ta ve své recenzi vyzdvihuje pouze ilustrace Dorothee Schwab a označuje dílo za okouzující knihu pro velké i malé čtenáře.

Také ostatní recenzenti píšící kritiky pro časopis *Falter* vyzdvihují především vtipné ilustrace Dorothee Schwab a zabývají se otázkou, zda toto dílo opravdu patří do oddělení tvorby pro děti.

6.2 Recepce Stavaričova literárního díla v českém prostředí

Díla Michaela Stavariče *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, *Království stínů* a *Dny ohně, dny spálenišť a dny popela* byla v českém prostředí přijímána velice rozporuplně. Mezi recenzenty prvního zmiňovaného románu se řadí Václav Kovář, Eva Škalmová či Kateřina Kadlecová. Jana Dušek Pražáková je recenzentkou díla *Království stínů*. Na román *Dny ohně, dny spálenišť a dny popela* byla dosud v českém prostředí napsána pouze jediná recenze. Její autorkou je Marie Voslářová. Karol Tišerová a Eva Davidová hodnotí ve svých recenzích *Děvčátko s kosou*.

6.2.1 Mrtvorozená Eliška Frankensteinová

Dílo *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* bylo v českém prostředí přijímáno povětšinou s nadšením. Dokladem toho jsou recenze napsány pro internetový web *iLiteratura.cz*, *Světovou literaturu živě*, časopis *Reflex* či literární občasník *Tvar*.

---

⁶⁹ „Stavarič schrieb hiermit einen so starken Roman, dass man ihn tausendmal durchlesen muss, um ihn komplett zu verstehen [...]“

JUNUZOVIĆ, M. Amir. *Michael Stavaric: „Brenntage“* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.fabelhafte-buecher.de/buecher/rezensionen/michael-stavaric-brenntage/>

Recenze Václava Kováře, který se vyjádřil k románu *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, vyšla na webu *literární.cz*. Kovář oceňuje především tempo, kterým Stavarič celé dílo vypráví a vyzdvihuje také propracování všech detailů života hlavní hrdinky Elišky: „Autor má pozoruhodnou schopnost vyjádřit zkratkou a přímo duševní pochody hlavní hrdinky, její vnímání, povahu a motivace. Zdržuje se fyzických popisů, což až na drobné výjimky platí i pro vedlejší postavy. Vybírá si pouze detaily, které se zdají být pro život a snad i chování postav určující.“⁷⁰

Václav Kovář ve své recenzi pro web *literární.cz* popisuje propojení Stavaričova díla *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* se současnou evropskou literaturou: „Stavarič si hraje s tématy, které ukazují vyšínutou podstatu současné evropské společnosti. Všimá si kritických momentů v mezilidských vztazích, v rodinném životě a výchově dětí.“⁷¹

Další recenzentkou je Eva Škalmová, jejíž hodnocení vyšlo v literárním obtýdeníku *Tvar* a nese název *Co je uvnitř prázdnoty*. Škalmová zde vyzdvihuje autorův smysl pro rytmus. Hovoří také o hlavním tématu Stavaričova díla *Stillborn*, o vztahu mezi matkou a dcerou. Stejně jako Václav Kovář ani Eva Škalmová se ve své recenzi nijak nevyjadřuje k českému překladu Radky Denemarkové.

Recenze Kateřiny Kadlecové, která vyšla v týdeníku *Reflex*, nese název *Já nikdy neexistovala*. Kadlecová říká, že román je určen náročnějšímu publiku. Na rozdíl od Václava Kováře a Evy Škalmové se Kateřina Kadlecová ve své recenzi stručně zmiňuje o českém překladu Radky Denemarkové.

Dílo *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* tedy čelí především pozitivním ohlasům. Bezesporu tomu napomáhá také skvělý překlad Radky Denemarkové, která razí heslo, že „[...] překladatel by měl být na text vnitřně napojený.“⁷²

---

⁷⁰ KOVÁŘ, Václav. *Michael Stavarič: Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/michael-stavaric-mrtvorozena-eliska-frankensteinova_8011.html#.XdKdB_ZFwSU

⁷¹ Tamtéž.

⁷² KOVÁŘ, Václav. *Michael Stavarič: „Kniha musí být odlitá z jednoho kusu“* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/aktualni/rozhovory/michael-stavaric-kniha-musi-byt-odlita-z-jednoho-kusu_8020.html#.XdLrpPZFwSU

6.2.2 Království stínů

Jedinou recenzi napsala pro web *iLiteratura.cz* Jana Dušek Pražáková, která o *Království stínů* mluví jako o „[...] příběhu o mase, v němž nerozhoduje, jestli zabijete zvíře, nebo člověka.“⁷³ Hovoří také o dvou hlavních postavách celého díla, ambiciózní Rozi Schmiegové a nerozhodném Dannym. Vystihuje Stavaričův záměr, nechat čtenáře pouvažovat nad tím, jakým způsobem se v dnešní době dostává k masu: „Literární mazlení s kvalitním masem a respekt k jednomu každému zvířeti i v momentě jeho porážky popichuje čtenáře k uzarděné sebereflexi ohledně způsobu, jakým si maso sám obstarává.“⁷⁴

6.2.3 Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela

Román *Dny ohňů, dny spáleníšť a dny popela* zjevně řadu čtenářů a recenzentů uvádí do rozpaků. Potvrzuje to i fakt, že byla dosud v českém prostředí napsána pouze jedna recenze. Autorkou je Marie Voslářová, která svou recenzi publikovala pro web *iLiteratura.cz*.

Voslářová nešetří chválou na styl a pointu celého románu. Říká, že dílo je „naprosto výjimečný text plný symboliky a náznaků.“⁷⁵ Oceňuje také Stavaričovu obrovskou fantazii a experimentální přístup k formě. Na konci své recenze mluví o fragmentárnosti, rozporuplnosti a nedořečenosti díla. Kladně hodnotí i fakt, že Stavarič dává prostor pro fantazii čtenáře. Závěr recenze Voslářová věnuje překladu díla *Brenntage* a překladatelce Radce Denemarkové. Jejímu zraku neunikla ani odlišnost závěru německého originálu a českého překladu: „Nápadný je například odlišný závěr, kdy se text v německé variantě – po zajímavém zopakování finální pasáže v hororovém proudu vědomí vypravěče, bloudícího a blouznícího v podzemí – graficky uzavírá celostránkovým trychtýřem-tornádem,

---

⁷³ DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael: Království stínů* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35023/stavaric-michael-kralovstvi-stinu>

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ VOŠLÁŘOVÁ, Marie. *Stavarič, Michael: Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela* [online]. 15. 5. 2017 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/38209/stavaric-michael-dny-ohnu-dny-spalenist-dny-popela>

jehož „nohu“ tvoří jednotlivá písmena slova „erblickt“, zatímco v české verzi nacházíme daleko méně nápadný malý symetrický trojúhelník.“⁷⁶

6.2.4 Děvčátko s kosou

Kladné hodnocení se dostalo také dílu *Děvčátko s kosou*. Karol Tišerová ve své recenzi vyzdvihuje grafickou stránku díla a jeho nápaditost: „V knize je spousta zajímavých ilustrací a celkově je svým vzhledem dost netradiční. Narazíte v ní také na mnoho různých stylů a velikostí písma.“⁷⁷

Výtvarný styl knihy oceňuje ve své recenzi také Eva Davidová. Ta ovšem zdůrazňuje, že „výrazná výtvarná stylizace knížky neupozaduje její poselství.“⁷⁸ Zmiňuje také hravost díla a zachycení světa z dětského úhlu pohledu. Davidová upozorňuje také na to, že Dorothee Schwab „knihu neilustruje, ale spoluvytváří.“⁷⁹

---

⁷⁶ VOŠLÁŘOVÁ, Marie. *Stavarič, Michael: Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela* [online]. 15. 5. 2017 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/38209/stavarič-michael-dny-ohnu-dny-spalenist-dny-popela>

⁷⁷ TIŠEROVÁ, Karol. *Stavarič, Michael: Děvčátko s kosou* [online]. 18. 10. 2018 [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <https://zivotpodlekarol.blogspot.com/2018/10/cteme-devcatko-s-kosou.html>

⁷⁸ DAVIDOVÁ, Eva. *Stavarič, Michael: Děvčátko s kosou* [online]. 5. 1. 2016 [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://obchod.portal.cz/slevy-30-70/devcatko-s-kosou/#ctenarske-recenze>

⁷⁹ Tamtéž.

Závěr

Cílem této bakalářské práce byla analýza Stavaričovy tvorby pro dospělé i tvorby pro děti.

Věnovala jsem se výčtu faktorů, které ovlivňují Stavaričovu tvorbu a recepci jeho děl. Pozornost byla primárně věnována třem Stavaričovým románům *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, *Království stínů* a *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela* a překladu díla *Europeana*. Z literatury pro děti a mládež to byla díla *Včelikář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani ponětí!* a *Děvčátko s kosou*.

První kapitola je zaměřena na biografické pozadí Stavaričovy tvorby, získaná ocenění a faktory ovlivňující jeho tvorbu. Část kapitoly je věnována autorovu bilingvistu. Stavarič sice bravurně ovládá český jazyk, dle svých slov ale nikdy neuvažoval o tom, že by svá díla psal česky. Podle mého názoru autorův bilingvistus silně ovlivnil všechna jeho díla.

Druhá kapitola je věnována tvorbě pro dospělé. Jsou zde uvedeny básnické sbírky *Flügellos* a *Tagwerk. Landnahme. Ungelenk.*, které Stavarič napsal na začátku své spisovatelské kariéry. V této kapitole jsou rovněž zmíněna Stavaričova nejznámější díla. Kapitola je zaměřena na analýzu třech románů přeložených do češtiny. Je zde zanalyzována obsahová, jazyková i stylistická stránka díla *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, *Království stínů* a *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela*. Myslím si, že v díle *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* je dobře vidět Stavaričův vyhraněný způsob psaní, který mě zaujal. Autor čtenáře díky kriminální zápletce udrží v napětí do poslední věty, což bylo zajisté jeho záměrem. Radka Denemarková dílo poutavě přeložila. To bezesporu ocení každý český čtenář. *Království stínů* je román s mnoha ilustracemi, které obohacují celý text. Oceňuji autorův záměr přimět čtenáře k tomu, aby se zamysleli nad tím, kde a jak maso kupují. Třetím zanalyzovaným románem byly *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela*. Zde bych vyzdvihla Stavaričovu fantazii, díky které se mu podařilo napsat výjimečný text nesoucí mnoho symboliky. Díky dopisům zemřelé matky je dílo velmi emotivní a čtenář se skrz své pocity dokáže snáze ponořit do děje.

Ve třetí části jsou zanalyzována dvě Stavaričova díla pro děti, *Děvčátko s kosou* a *Včelikář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani ponětí!*. Důraz

je kladen na jazykovou a stylistickou stránku díla. Čtenáři a recenzenti vedou spory o zařazení díla *Děvčátka s kosou* k tvorbě pro děti. Přesto, že souhlasím s recenzí Kirstin Breitenfellner vyzdvihující ilustrace Dorothee Schwab, které děti ocení, si myslím, že toto dílo svým obsahem není vzhledem k náročnosti pochopení podtextu vhodné pro děti. Naopak *Včelíkář aneb mravenci nemají o opylování vsutku ani poněti!* je dle mého názoru psáno moderní formou, která je pro děti vhodná a přístupná. Text je obohacen atraktivními ilustracemi, které podtrhují jednotlivé části textu. To umožňuje lépe rozvíjet poznání dětí. Myslím si, že Michael Stavarič je vynikající autor děl pro dospělé, avšak méně vhodný autor tvorby pro děti.

Ve čtvrté kapitole se věnuji Stavaričově překladatelské činnosti a přikládám důvody, proč by autor měl či neměl být považován za tzv. autopřekladatale. Část této kapitoly je věnována analýze překladu Ouředníkovy prózy *Europeana*. Německý překlad je dle mého názoru velmi zdařilý stejně jako celé Ouředníkovo dílo. Jsou zde doloženy rozdíly mezi českým originálem a německým překladem, kterých ovšem není mnoho. Díky překladu Ouředníkova textu a doloženým recenzím, která dílo, stejně jako já, hodnotí především kladně, lze říci, že Stavarič je nejen dobrý spisovatel, ale také překladatel.

Překladatelkám tvorby německého autora Michaela Stavariče Tereze Semotamové, Radce Denemarkové a Michaele Škultéty je věnována část pátá. Díky této kapitole jsem si uvědomila odlišnosti německého originálu a českého překladu. Nejvíce bych vyzdvihla Radku Denemarkovou a její skvěle přeložený román *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, ve kterém najdeme mnoho odlišností od německého originálu. Dílo tím však v žádném případě neztrácí na atraktivnosti.

Poslední část je zaměřena na recepci tvorby Michaela Stavariče v německojazyčném a českém prostředí. Recepce je vyhodnocena dle sesbíraných recenzí z internetových zdrojů. Z uvedených recenzí vyplývá, že Stavarič publikuje v německojazyčném prostředí jednoznačně pro větší publikum. V českém prostředí se dostává do podvědomí čtenářů pouze zřídka.

Osobně jeho tvorbu hodnotím kladně právě pro výjimečnost jazykového zpracování, včetně grafického zpracování textu. Méně kladně však vnímám obsah jeho děl určených nejmenším čtenářům. Většina z nich působí spíše depresivně

a ponuře a mnohdy je potřeba k porozumění textu delšího zamyšlení. Kdybych měla vybrat dílo pro děti, sáhla bych po textu *Včelíkář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani poněti!*, kde je pro děti zábavným vyprávěním přiblížen život včel a poukázáno na jejich užitečnost. Celý příběh je v porovnání s jinými díly laděn pozitivně a působí optimisticky. Michaela Stavariče tedy vnímám spíše jako autora písíciho pro dospělé.

Anotace

Autor: Kateřina Rolná

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
Katedra bohemistiky

Název bakalářské práce: Michael Stavarič: Mezi rakouskou a českou literaturou
(Analýza vybraných děl Michaela Stavariče)

Vedoucí bakalářské práce: doc. Mgr. Radek Malý, Ph.D.

Počet znaků: 75 078

Počet příloh: 0 + 1 CD

Počet titulů použité literatury: 16

Klíčová slova: Michael Stavarič, překlad, český, německý, tvorba pro děti, tvorba pro dospělé

Cílem této bakalářské práce je představení tvorby současného bilingvního spisovatele Michaela Stavariče. V práci je zanalyzována Stavaričova tvorba pro děti i dospělé. Dále se v práci zaměřuji na překlad Ouředníkova díla *Europeana*, který stál na počátku Stavaričovy spisovatelské kariéry. Dalším tématem je zaměření na překladatelky Stavaričových děl, recepci jeho děl v českém a německojazyčném prostředí a rozdíly mezi německým originálem a českým překladem.

The goal of this bachelor's thesis is to introduce the work of current bilingual writer Michael Stavarič. In this paper I analyse both adult and children's literature by Stavarič. I also focus on his translation of Ouředník's *Europeana*, which stood at the beginning of his writing career. This work also focuses on the translators of Stavarič's work, the reception of his work in the Czech and German environment and the differences between the original work in German and its Czech translation.

Resumé

The aim of my thesis was analysis of Stavarič's work for adult and for children. My thesis also deals with the Stavarič's influence, the reception of his work and the translation of the prose of Patrik Ouředník's *Europeana*.

The attention was paid to three Stavarič's novels *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, *Království stínů* and *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela* and also to the translation of his work *Europeana*. In the area of literature for children and young people my thesis discusses works such as *Včelikář aneb mravenci nemají o opylování vskutku ani ponětí!* and *Děvčátko s kosou*.

The first chapter dealt with the biographical background of Stavarič's work, his awards and factors influencing his production. A part of the first chapter discusses author's bilingualism, which influenced his work very much.

The second chapter is devoted to the production for adult people. This part deals with the analysis of the books translated into Czech. The plot and the language are analysed here as well as the stylistic side of *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*, *Království stínů* and *Dny ohňů, dny spálenišť a dny popela*.

There are two works for children analyzed in the third part *Děvčátko s kosou* and *Včelikář aneb mravenci nemají vskutku ani ponětí!* The emphasis is put on the language and the stylistic side.

The fourth chapter deals with Stavarič's translations. A part of this chapter is devoted to the analysis of Stavarič's translation of Ouředník's prose *Europeana*. Thanks to the translation of Ouředník's texts and given reviews, which evaluates the production positively, it is possible to say that Stavarič is not only a good writer but also a translator.

The fifth part discusses Tereza Semotamová, Radka Denemarkové and Michaela Škultéty who are the translators of the German author Michael Stavarič. This chapter showed me in detail circumstances and in particular differences of the German original with the Czech translation.

The final part is devoted to the reception of Stavarič's production in the German and Czech environment. The reception was evaluated according to the collected reviews from the internet sources. From the given reviews it follows that Stavarič publishes in the German language environment for much bigger audience. In the Czech environment he is seldom noticed by Czech readers.

Seznam použitých zdrojů

PRIMÁRNÍ LITERATURA

OUŘEDNÍK, Patrik. *Europeana: eine kurze Geschichte Europas im zwanzigsten Jahrhundert*. Wien: Czernin, 2019. ISBN 978-3-7076-0662-1.

OUŘEDNÍK, Patrik. *Europeana: stručné dějiny dvacátého věku*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-404-2.

STAVARIČ, Michael a Dorothe SCHWAB. *Děvčátko s kosou*. Ilustrovala Dorothee SCHWAB, přeložila Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0805-1.

STAVARIČ, Michael a Dorothe SCHWAB. *Die kleine Sensenfrau*. Wien: Luftschacht, 2010. ISBN 978-3-902373-55-7.

STAVARIČ, Michael. *BieBu*. St. Pölten: Residenz-Verlag. 2008. ISBN 978-3-7017-2034-7.

STAVARIČ, Michael. *Brenntage*. München: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-3-406-61265-7.

STAVARIČ, Michael. *Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela*. Přeložila Radka DENEMARKOVÁ. Zlín: Archa, 2016. Edice moderních rakouských autorů; svazek 13. ISBN 978-80-87545-43-0.

STAVARIČ, Michael. *Königreich der Schatten*. München: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-3-406-65389-6.

STAVARIČ, Michael. *Království stínů*. Ilustrovala Mari OTBERG, přeložila Tereza SEMOTAMOVÁ. Zlín: Archa, 2015. Edice moderních rakouských autorů; svazek 12. ISBN 978-80-87545-36-2.

STAVARIČ, Michael. *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-06-7.

STAVARIČ, Michael. *Stillborn*. St. Pölten: Residenz-Verlag. 2006. ISBN 3-7017-1440-1.

STAVARIČ, Michael. *Včelikář, aneb, Mravenci nemají o opylování vsutku ani poněti! : moje včeli knížka*. Ilustrovala Renate HABINGER. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-1952-1.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

CORNEJO, Renata. Das Fremde und das Eigene. Zu Entwürfen der kulturellen Identität der deutsch schreibenden AutorInnen tschechischer Herkunft am Beispiel der Romane von Michael Stavarič. In *Trans Internet-Zeitschrift für Kulturwissenschaften*, 2010, č. 10.

CORNEJO, Renata. *Heimat im Wort. Zum Sprachwechsel der deutsch schreibenden tschechischen Autorinnen und Autoren nach 1968*. Wien, 2010. Habilitační práce. ISBN 978-3-7069-0602-9.

CORNEJO, Renata. Lust am Spiel mit der (Fremd)Sprache. Ausgewählte Texte von Michael Stavarič, Pavel Kohout und Jan Faktor. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik*. [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009, roč. 14, čís. 1-2, s. 105-122 [cit. 2019-10-27]. ISSN 1803-7380. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/106108/1_BrunnerBeitragGermanistikNordistik_23-2009-1_9.pdf?sequence=1

LIBA, Petr. *Čítatel a literárny proces*. Bratislava: Tatran, 1987.

INTERNETOVÉ ZDROJE

DAVIDOVÁ, Eva. *Stavarič, Michael: Děvčátko s kosou* [online]. 5. 1. 2016 [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://obchod.portal.cz/slevy-30-70/devcatko-s-kosou/#ctenarske-recenze>

DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34931/stavaric-michael>

DUŠEK PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Stavarič, Michael: Království stínů* [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35023/stavaric-michael-kralovstvi-stinu>

- HAKL, Emil. *Ubytování je pěkné, pracujeme zde, zacházejí s námi slušně a dobře se o nás starají* [online]. 2002 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <http://www.nllg.eu/spip.php?article116>
- HIRSCH, Anja. *Das blutige, so blutige Handwerk* [online]. 11. 12. 2013 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/kultur/literatur/2013-12/roman-michael-stavaric-koenigreich-der-schatten>
- HIRSCH, Anja. *Rituelles Ausmisten* [online]. 18. 4. 2011 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunk.de/rituelles-ausmisten.700.de.html?dram:article_id=85026
- HRDLIČKOVÁ, Martina. *Michaela Škultéty: Občas si připadám jako hluchoněmá* [online]. 30. 11. 2018 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <http://www.zpravyzmnisku.cz/2018/11/30/michaela-skultety-obcas-si-pripadam-jako-hluchonema/>
- JUNUZOVIĆ, M. Amir. *Michael Stavaric: „Brenntage“* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.fabelhafte-buecher.de/buecher/rezensionen/michael-stavaric-brenntage/>
- KADLECOVÁ, Kateřina. Já nikdy neexistovala: Podivný kriminální román. Mrtvorozená hrdinka. Že by pachatelka? *Reflex* [online]. 2010, roč. 2, č. 48, s. 64 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/archiv-labyrint/39591/ja-nikdy-neexistovala.html>
- KOVÁŘ, Václav. *Michael Stavarič: „Kniha musí být odlišná z jednoho kusu“* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/aktualni/rozhovory/michael-stavaric-kniha-musi-byt-odlita-z-jednoho-kusu_8020.html#.XdLrpPZFwSU
- KOVÁŘ, Václav. *Michael Stavarič: Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/michael-stavaric-mrtvorozena-eliska-frankensteinova_8011.html#.XdKdB_ZFwSU
- LAGGNER, Anna Katharina. *Lesestoff: Michael Stavarič – „stillborn“* [online]. 3. 5. 2006. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <http://fm4v2.orf.at/connected/213140/main>

- MATOCHA, Vojtěch. *Stavarič, Michael; Schwab, Dorothee. Děvčátka s kosou* [online]. 28. 5. 2015 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34825/stavaric-michael-schwab-dorothee-devcatko-s-kosou>
- NEŠPOROVÁ, Jitka. *Michael Stavarič* [online]. 2010 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Spisovatel/1782/michael-stavaric>
- NEŠPOROVÁ, Jitka. *Stavarič, Michael.* [online]. 24. 11. 2010 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/27429/stavaric-michael>
- OSTERKAMP, Ernst. *Michael Stavarič: Königreich der Schatten. Das Fleischerdasein in unheilsgesättigten Zeiten* [online]. 13. 12. 2013 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/buecher/rezensionen/belletristik/michael-stavari-koenigreich-der-schatten-das-fleischerdasein-in-unheilsgesaettigten-zeiten-12709882.html>
- RIGLER, Christine. *Michael Stavarič: Stillborn* [online]. 16. 5. 2006 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <http://www.literaturhaus.at/index.php?id=2773>
- SEMOTAMOVÁ, Tereza. *Milovník smrti Michael Stavarič – nové básně* [online]. 30. 6. 2017 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://semotamova.blog.respekt.cz/milovnik-smrti-michael-stavaric-jeho-nove-basne/>
- STICH, Alexandr. *Oslava jazyka* [online]. 29. 12. 2001 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: www.nllg.eu/spip.php?article705
- TIŠEROVÁ, Karol. *Stavarič, Michael: Děvčátka s kosou* [online]. 18. 10. 2018 [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <https://obchod.portal.cz/slevy-30-70/devcatko-s-kosou/#ctenarske-recenze>
- URBAN-HALLE, Peter. *Michael Stavarič stellt sich selbst ein Bein – Leere Wohnungen* [online]. 16. 5. 2006 [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/articleDNN94-1.32493>
- VOSLÁŘOVÁ, Marie. *Stavarič, Michael: Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela* [online]. 15. 5. 2017 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/38209/stavaric-michael-dny-ohnu-dny-spalenist-dny-popela>
- WENZEL, Bernhard. 2006. *Stavaric: stillborn* [online]. 8. 7. 2006 [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: http://www.wienerzeitung.at/themen_channel/literatur/buecher_aktuell/284633_Stavaricstillborn.html